

CD KLASSIEK

Wegzinken in waanzin
Franz Schubert

Franz Schuberts *Winterreise* (winterreis) groeide de voorbije eeuw uit tot een van de vaakst opgenomen liedcycli van de Oostenrijkse componist. Het betreft een bundeling van 24 liederen (opus 89, D.911). De eerste *Abtheilung* van twaalf liederen werd voltooid in februari 1827, de tweede met de overige twaalf in oktober van hetzelfde jaar. De componist overleed een jaar later.

Het betreft hier 24 getoonzette gedichten van Wilhelm Müller „voor zangstem en piano”. Zowel een tenor als een bariton brengt vandaag het werk, heel zelden een basbariton, en nog uitzonderlijker een mezzosopraan. Dat laatste komt niet echt overeen met de inhoud van de liederen en de bedoeling van de componist. Er bestaan enkele gedenkwaardige opnamen van de cyclus, niet in het minst die van Dietrich Fischer-Dieskau die *Winterreise* liefst vier keer opnam, onder meer in 1980 met Daniel Barenbaum aan de piano.

Matthias Goerne (geboren in 1967 in Weimar, toen nog de

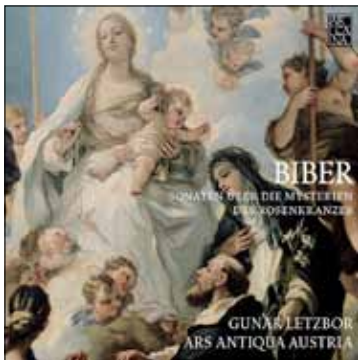
DDR) is een leerling van de inmiddels overleden Fischer-Dieskau. In 1997 nam hij *Winterreise* als eens op voor het label Hyperion, maar sinds 2008 werkt hij voor harmonia mundi, samen met diverse pianisten, aan een integrale catalogus van Schuberts liederoeuvre. Deze negende en laatste etappe legt hij af met de fantastische pianist-dirigent Christoph Eschenbach. Hun winterreis is een trage reis, met veel stiltes en doordrenkt met het verwarrende verhaal dat achter de 24 gedichten zit.

Het verhaal van de voor de rest vergeten Duitse dichter Wilhelm Müller (1794-1827) lijkt betrekkelijk eenvoudig. Een jonge man wordt door zijn geliefde afgevoerd en gaat daarop op reis. De gedichten vertolken emoties en passages in een vervreemdend landschap. In het 24ste en laatste lied ontmoet hij de *Leiermann*, de speelman met de draailier, een verspersoonlijking van de dood.

Eschenbach werkt met zijn pianospel de voortschrijdende waanzin uit. Bariton en pianist brengen op dit schijfje dan ook hun eigen interpretatie van het meesterwerk. Ze doen het alle eer aan, want uiteindelijk heeft betrokken cyclus het genre van het Duitse Lied ook grootgemaakt. (EDS)

Franz Schubert, *Winterreise*, door Matthias Goerne (bariton) en Christoph Eschenbach (piano), harmonia mundi, HMC 902107, 25 euro.

CD KLASSIEK

Rozenkrans
Heinrich Biber

De Noord-Boheemse stad Stráž pod Ralskem in Tsjechië, in het Duits Wartenberg, werd tot 1945 grotendeels door Duitsers bewoond. De belangrijkste inwoner van die stad was de componist Heinrich Ignaz Franz Biber (1644-1704). Zijn naam betekent heel eenvoudig ‘bever’ en zijn vader was in dienst als jager van een plaatselijke hof. In 1670 trad hij als hofmuzikant in dienst van de aartsbisschop van Salzburg. Aan hem, kardinaal Maximilian Gandolf von Kuenburg, droeg hij zijn meest bekende werk op, de *Rosenkranssonaten*.

Het werk bestaat uit vijftien sonates voor viool en continuo, die telkens verklankingen zijn van de blijde, droevige en glorierijke mysteries van de rozenkrans. Het werk wordt beschouwd als een van de eerste uitingen van virtuositeit voor viool. Centraal staat immers de violist, maar eigenlijk is het een religieus oeuvre. Het paste perfect in de artistieke politiek van de Contrareformatie, die de Mariacultus promootte en die op gezag van de Habsburgse staat werd doorgevoerd in de Oostenrijkse culturele ruimte gedurende de zeventiende eeuw. In het manuscript wordt elke sonate voorafgegaan door een prent van bewuste deel van de rozenkrans. Het is dus virtuos bidden. (EDS)

Heinrich Ignacius Biber, *Sonaten über die Mystereien des Rosenkranzes*, door Ars Antiqua Austria en Gunar Letzbor (viool), Arcane, A381, 25 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

In dienst van Duitsland
Dries Timmermans

Duizenden Belgen namen tijdens de Tweede Wereldoorlog dienst in een Duitse gevechtseenheid of een paramilitaire groep. Zeventig jaar na de feiten schrijft Dries Timmermans, geboren in 1924, zijn wedervaren neer in *Flämische Flak-Brigade*. Dat collaborerende militaire korps werd na de bevrijding van België in september 1944 overgeplaatst

naar Duitsland, waar het opging in de luchtafweer.

De *Flämische Flak-Brigade* werd gesticht door Christiaan Turcksin, cafébaas in Vilvoorde, die ook de Fabriekswacht (nadien de Vlaamse Wachtbrigade) oprichtte. Over laatstgenoemde milities, eigenlijk hulpstroepen van de *Wehrmacht*, schreef Timmermans eerder al een lijvig werk.

Bij de Vlaamse luchtafweer is een mengeling van herinneringen aan een turbulente periode uit het leven van de auteur alsook een spannend avonturenverhaal, dat hem naar het front aan de Rijn brengt. Tussen de oud-soldaten en de dorpen waar ze toen verbleven, groeide na de oorlog een hechte band.

Timmermans zoekt geen excuses voor zijn collaboratie, maar het is daardoor ook een gekleurd verhaal. De auteur is wrang over het lot dat de veeleer jeugdige militaire collaborateurs in België te wachten stond. Na de honger in Amerikaans krijgsgesvan-

genschap wachtte de wraak van het Belgische gerecht. Timmermans kwam terecht in het interneringskamp in Beverlo en beschrijft dat als een gruwel.

Collaborateurs werden over het algemeen zwaar gestraft, maar Timmermans vertelt hoe zijn ter dood veroordeelde militaire commandant in 1953 vrijkomt en in dienst gaat van de Duitse firma Schwarzkopf. (EDS)

Dries Timmermans, *Bij de Vlaamse luchtafweer. Een Vlaamse jongen diende bij de Duitse Luftwaffe (1942-1945)*, Davidsfonds, Leuven, 2014, 255 blz., 27,50 euro, ISBN 978 90 5908 528 2.

BOEK BEZINNING

Weg naar Pasen
Michèle Clavier

De Franse theologe Michèle Clavier stelde een bezinningsboekje samen dat door de Don Bosco Centrale in het Nederlands werd vertaald. Voor elke dag van de veertigdagentijd is er een bezinningstekst en staan de liturgische lezingen van de dag vermeld met telkens één zin daaruit. Het geheel is kleurrijk geïllustreerd.

Heiligheid, zegt Clavier, is geen onbereikbaar ideaal, maar een uitnodiging om op God te gelijken door te beminnen zoals God bemint. De knaap (en later heilige) Dominiek Savio schreef in 1855 aan Don Bosco een briefje met de bede: „Help me heilig te worden!” De grote pedagoog antwoordde dat dat niet zo moeilijk is. „Zorg ervoor dat je altijd blij bent. Wat je verontrust of wat de vrede uit je hart neemt, is niet van God. Doe je plicht voor de studie en voor wat God van jou vraagt. Help anderen waar je kan, wees dienstvaardig en goed, ook al kost het moeite. Dat is de weg naar echte heiligheid.”

De pedagogie van de veertigdagentijd bestaat erin tijd te nemen om over het Woord Gods na te denken. Dat Woord is een uitnodiging om Jezus Christus te vol-

gen op zijn tocht. De tocht wordt een kruisweg, maar omdat Jezus verzezen is, ook een weg ten leven. (EDS)

Michèle Clavier, *Weg naar Pasen 2015. Weg ten leven*, Don Bosco Centrale, Brussel, 2015, 64 blz., 7 euro (verzendingkosten inbegrepen), ISBN 978 90 7095 673 8, kunt u bestellen via centrale.propaganda@donbosco.be.

BOEK GELOOF

Tegendraads denken
Ivan Illich

Filosof Ivan Illich (1926-2002) was een van de belangrijkste ecologische denkers en een scherp criticus van de hedendaagse westerse samenleving. Vooral in de jaren 1970 was hij een intellectuele ster die overal ter wereld universiteitsaula's deed vollopen. *Ontschooling van de maatschappij* was een van zijn invloedrijkste boeken. Na 1980 taande zijn ster.

Illich, de zoon van een Kroatische Italiaan en een Duits-Joodse moeder, groeide op in Oostenrijk en Italië. Hij studeerde aan de gregoriaanse universiteit in Rome en werd in 1950 tot pries-

ter gewijd in Rome. Mgr. Montini, de latere Paulus VI, vroeg de veeltalige en veelbelovende geestelijke te komen werken in de curie, het bestuursapparaat van de Kerk, maar Illich verhuisde naar Puerto Rico, waar hij plaatsvervangend rector van de katholieke universiteit van Santa Maria werd.

In 1960 kwam het tot eerste aanvaring met de Amerikaanse bisschoppen. Illich voelde zich verwant met de prille bevrijdingstheologie en begon kritiek te formuleren op de Kerk als zelfzuchtig en werelds machtsbolwerk. Contacten tijdens het Tweede Vaticaans Concilie met de hervormingsgezinde kardinaal Suenens liepen spaak en de kloof tussen de denker/academicus en de Kerk werd almaar breder. In 1969 liet hij zijn bisschop weten dat hij afstand deed van al zijn kerkelijke taken en titels.

De rivieren ten noorden van de toekomst is een laatste bundel gesprekken. Centraal staat Ilich's visie op religie en op het evangelie. Volgens de auteur bleef dat de basis van zijn denken. Zijn invalshoek was echter ongebruikelijk: hij beschouwde het hedendaagse Westen als een verraad aan het christelijke geloof. Het

evangelie brengt radicaal en explosief nieuws. Jezus herijkte de ethiek, maar de Kerk boog dat allengs om tot macht en gaf die ombuiging door aan het moderne denken, dat vanaf de late middeleeuwen gestalte kreeg.

De vrije markt en de consumptiecultuur bestempelt Illich als „zondig”, omdat ze voortsporen uit een „geperverteerde christelijke realiteit”. „De boodschap van het christendom bestaat erin samen te leven, het feit te vieren dat we zijn wie we zijn en waar we zijn, en dat berouw en vergeving deel uitmaken van wat we zo lovend vieren.” (EDS)

Ivan Illich, *De rivieren ten noorden van de toekomst. Laatste gesprekken over religie en samenleving met David Cayley*, Pelckmans/Klement, Kapellen, 2014, 266 blz., 22,50 euro, ISBN 978 90 8687 149 0.